

25.3.2025

EOAK/682/2025

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anu Lempiäinen

TARKASTUS: OULUN POLIISILAITOS 11.3.2025

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anu Lempiäinen

Osallistujat tarkastuskohteesta

Poliisilakimies

Rikosylitarkastaja

Komisario (etänä)

1 YLEISTÄ TARKASTUKSESTA

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian tarkastajat suorittivat oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräyksestä tarkastuksen Oulun poliisilaitokselle. Tarkastuksen aiheina olivat Oulun poliisilaitoksen oikeusyksikön toiminta ja yksityisen turvallisuusalan valvonta.

Kunkin aiheen aluksi poliisilaitoksen edustajat antoivat lyhyen yleisesittelyn aiheesta, jonka jälkeen keskusteltiin muun ohella saadusta ennakkomateriaalista tehdyistä havainnoista.

1.1 Oikeusyksikön toiminta

Oikeusyksikössä työskentelevät poliisilakimies, rikosylitarkastaja ja laillisuusvalvontasihteeri. Se vastaa poliisilaitoksen laillisuusvalvonnasta ja sen järjestämisestä painottuen ennakkolaiseen valvontaan. Yksikkö valmistelee poliisilaitoksen lausunnot ylemmille laillisuusvalvojille sekä huolehtii toimialaansa kuuluvien kansalaiskirjeiden käsittelystä. Se antaa myös tulkintaohjeita poliisin toimialaan kuuluviin säädöksiin liittyen, avustaa vaativaa juridista osaamista edellyttävissä esitutkinta- ja pakkokeinoasioissa (poliisilaitoksella ei ole operatiivista lakimiestä) sekä tuottaa muita tarvittavia oikeudellisia palveluja poliisilaitoksen toiminnoille. Poliisilakimies mm. hoitaa vaativat asiakirjapyyntöjä; vuonna 2024 näitä oli 27 kpl. Lisäksi oikeusyksikkö ratkaisee itsenäisesti vahingonkorvauksia ja kanteluja koskevia asioita, elleivät ne ole merkittävydeltään sellaisia, että ne esitellään poliisipäällikön ratkaistavaksi. Lisäksi yksikkö käsittelee ja esittelee poliisipäällikölle virkamieslain mukaista kurinpitoa koskevat asiat. Poliisilakimiestä on viime aikoina työllistänyt myös se, että hän on poliisipäällikön toinen sijainen.

Vuonna 2024 oikeusyksikkö käsitteli yhteensä 72 kantelua. Kanteluiden määrä oli kaksinkertaistunut edellisisiin vuosiin verrattuna. Kaksi tapausta johti käsityksen antamiseen virkamiehelle paremmasta menettelystä ja kolme asiaa siirrettiin VKST:oon arvioitavaksi. Lisäksi kansalaisilta oli vuonna 2024 tullut 132 palautepostiksi luokiteltua viestiä. Todettiin, että toimenpideratkaisujen osuus on alhaisempi kuin poliisihallinnossa yleensä.

Vuonna 2024 käsiteltiin vahingonkorvausasioita 28 kpl, virkamiesoikeudellisia asioita 5 kpl ja sivutoimilupa-asioita 57 kpl. Oikeusasiamiehen, oikeuskanslerin ja Poliisihallituksen selvitys- ja lausuntopyyntöjä käsiteltiin yhteensä 28 kpl (EOA:lta näistä 11 kpl).

Poliisilaitoksella on vahvistettu laillisuusvalvontasuunnitelma vuodelle 2025, jossa oli otettu huomioon Poliisihallituksen vahvistamat laillisuusvalvonnan painopisteet. Käytäntönä on muun muassa tarkastaa kaikki telepakkokeinoasiat ja käydä vuosittain kaikissa poliisilaitoksen säilytystiloissa. Oikeusyksikkö delegoi osan tarkastustehtävistä eri yksiköille, joskin se on vastuussa tarkastuksista.

Etukäteen toimitetut kanteluratkaisut herättivät muutamia kysymyksiä. Kahdessa tapauksessa kantelu oli ratkaistu pelkän asiakirja-aineiston perusteella ja todettu, että kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiin. Kuitenkin ensimmäisessä tapauksessa (POL-2024-152607) asiakas oli kokenut poliisimiehen sähköpostiviestin asiattomaksi. Kanteluratkaisussa oli todettu, että ”edellä mainittua kieltä ei ole syytä käyttää virallisissa asiakirjoissa. Tässä tapauksessa kyse oli yksityisviestistä. Niissäkin virkamiehen on asianmukaista käyttää asiallista kieltä”. Haapamäki totesi, että asiassa oli arvosteltu poliisimiehen menettelyä häntä kuulematta. Lisäksi kyse ei näytä olleen yksityisviestistä, vaan viranhoitoon kuuluneesta toimesta.

Myös toisessa tapauksessa (POL-2024-183180) ratkaisussa todetaan yhtäältä, että kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiin, mutta toisaalta todetaan, että ”kantelijalle on jäänyt tiedusteluun vastaamatta. Asiallista olisi tiedusteluihin vastata kohtuullisessa ajassa, mutta tässä tapauksessa sillä ei vaikuttane olleen merkitystä lopputuloksen kanssa”. Tässäkin tapauksessa asia oli ratkaistu asiakirjaselvityksen perusteella kuulematta arvostelun kohteena ollutta virkamiestä.

Ratkaisussa POL-2024-161584 asia oli jätetty tutkimatta, koska kantelun tarkoittaman asian esitutkinta oli siirretty Helsingin poliisilaitokselle, jossa esitutkinta oli keskeytetty. Kantelijan toimittama materiaali oli toimitettu asian tutkinnanjohtajalle Helsinkiin. Haapamäki totesi, että oikea menettely olisi ollut siirtää kanteluasia joko Poliisihallitukselle tai Helsingin poliisilaitokselle.

Lisäksi todettiin, että useassa ratkaisussa oli virheellisesti mainittu sovellettuna lainkohtana esitutkintalain 2 luvun 32 §.

Etukäteisaineiston virkamiesoikeudelliset päätökset olivat varsin hyvin perusteltuja ja asianmukaisia. Ongelmaksi koettiin se, että poliisirikosasioiden käsittelyt kestävät aiempaa merkittävästi pidempään ja myös tiedonsaannin koettiin heikentyneen poliisirikostutkinnan uudelleen organisoinnin jälkeen. Virkamiesoikeudellisten päätösten julkisuudesta keskusteltiin tapauksen KHO:2021:38 valossa. poliisilakimies totesi, että julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohta ei yksinään riitä, mutta hallinto-oikeus oli hyväksynyt salassapidon, kun poliisilaitos oli esitutkintaa koskevien tietojen osalta vedonnut lisäksi julkisuuslain 23 §:n mukaiseen vaitiolovelvollisuuteen.

Myös vahingonkorvausratkaisut olivat varsin selkeitä ja ne oli käsitelty nopeasti.

1.2 Yksityisen turvallisuusalan valvonta

Komisario esitteli yksityisen turvallisuusalan valvontaa Oulun poliisilaitoksella. Hän on ollut tehtävässään vasta vajaan puoli vuotta. Lupasektorin johtaja ylikomisario oli estynyt osallistumasta tarkastukseen.

Toiminta on johdettua, vastuutettua ja suunniteltua. Poliisilaitoksella laaditaan vuosittain yksityisen turvallisuusalan valvontasuunnitelma osaksi poliisilinjan toimintasuunnitelmaa. Vastuu suunnitelman laadinnasta on lupasektorin johtajalla. Valvonnan toteutumista ja tuloksia käsitellään kaksi kertaa vuodessa poliisilinjan ohjausryhmässä.

Poliisilaitos toteuttaa yksityisen turvallisuusalan luvanhaltijoiden valvontaa osana peruspoliisitoimintaa sekä erillisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi poliisilaitos kehittää yhteistoimintaa alan yritysten ja oppilaitosten kanssa. Kenttävalvonnan tueksi poliisilaitos on laatinut kenttämuistion, joka edesauttaa vartijoiden, järjestyksen valvojen ja turvasuojaajien tarkastamista. Poliisilaitokselle on ensimmäisenä koko maassa perustettu vuonna 2024 alueellinen turvallisuustoimikunta, joka toimii yksityisen turvallisuusalan yhteistyöelimenä alan yritysten, työntekijöiden sekä koulutuksenjärjestäjien kanssa.

Kaikki yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijat tarkastetaan poliisilaitoksen alueella pääsääntöisesti kolmen vuoden välein. Seuraavan kerran yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijoiden toimipaikat tullaan tarkastamaan kuluvana vuonna; edellinen kerta oli vuonna 2022. Valvontaa painotetaan niihin toimijoihin, joiden toimipaikan tarkastuksessa on ilmennyt puutteita. Jos puutteellisuuksia ei ole kahdessa aiemmassa tarkastuksessa ilmennyt, voidaan tarkastusväliä kasvattaa viiteen vuoteen. Toisaalta jos puutteita ilmenee, tarkastukset voidaan suorittaa vuosittain, kunnes puutteellisuudet ovat poistuneet.

Järjestyksenvalvojien, vartijoiden ja turvasuojaajien kenttävalvonnassa kiinnitetään huomiota muun ohella korttien mukana pitämiseen ja voimassaoloon, toimialueeseen sekä tunnusten, varusteiden ja vaatetuksen asianmukaisuuteen.

Valvontaa suoritetaan tekemällä rekisteritarkastuksia ja välittämällä tietoa valvonta- ja hälytyssektorilta sekä rikostorjuntasektorilta lupasektorille, teemavalvontana sekä kohdistettuna valvontana analyysitiedon ja kenttävalvonnan havaintojen perusteella. Teemavalvonnassa otetaan huomioon Poliisihallituksen vuosittaiset valvontasuunnitelmat ja ohjeet.

Haapamäki kertoi, että Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen tarkastuksella kävi ilmi, että siellä oli otettu käyttöön ns. Lupamakro -ohjelma, joka toimittaa joka päivä lupavalvontaan tiedot edellisen vuorokauden uusista avoimista jutuista, kiinniotetuista ja syyttäjälle lähetyistä jutuista, joissa on epäiltynä henkilö, jolla on jokin valvonnan alainen lupa. Lupamakro oli merkittävästi vähentänyt manuaalisen työn määrää – tosin myös arviointiin oli tullut aiempaa enemmän tapauksia. komisario ei osannut sanoa, onko Oulun poliisilaitoksella tietoa tällaisesta työkalusta.

Komisario kertoi vuoden 2024 valvontatoimista, poliisilaitoksen alueella toimivien elinkeinoluvan haltijoiden kiinniottotiloista ja käynnissä olevista kehittämiskohteista. Kiinniottotiloja, joissa olisi esim. kalterihäkki tai putkatila ei poliisilaitoksen alueella enää ole. Lupavalvonnasta on myös oltu yhteydessä yksityisen turvallisuusalan yrityksiin ja muistutettu, ettei säilöissäpito-oikeutta ole.

Saadun etukäteisaineiston ja tarkastuksella esitetyn perusteella poliisilaitoksen yksityisen turvallisuusalan valvonta vaikuttaa järjestelmälliseltä ja kattavalta. Valvonnan toteutumisesta ja tuloksia seurataan, ja rakenteet tätä varten on olemassa. Yksityisen turvallisuusalan valvonnan toteutuminen osana peruspoliisitoimintaa on valtakunnallinen tavoite. Tämä vaikuttaisi toimivan Oulun poliisilaitoksella jo hyvin. Todettiin myös, että yksityisen turvallisuusalan alueellinen neuvottelukunta vaikuttaa hyvältä innovaatiolta erityisesti tiedonvaihdon näkökulmasta samoin kuin peruspoliisitoiminnan yhteydessä tapahtuvan valvonnan tueksi laadittu kenttämuistio. Keskusteltiin siitä, että hyväksi havaittujen innovaatioiden soisi leviävän laajempaan käyttöön valtakunnallisesti komisario totesi, että hänellä ei ole tietoa, miten poliisihallinnon yksityisen turvallisuusalan verkosto on alkanut toimia.

Ennakkomateriaalina toimitettujen järjestyksenvalvojan asettamisluvan myöntämispäätösten osalta keskusteltiin toimialueen riittävän täsmällisestä määrittämisestä. Toimialueen tulee olla selvä ja tarkkarajainen. Todettiin, että yksi ratkaisu on, että toimialueesta olisi kartta.

2 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle.

Kohdassa 1.1 kanteluratkaisuista esille otettujen kysymysten johdosta oikeusasiamies kiinnittää vastaisen varalle Oulun poliisilaitoksen huomiota kantelun kohteen kuulemisvelvollisuuteen ja muutoinkin kantelujen asianmukaiseen käsittelyyn.

Muilta osin tarkastus ei siellä käytyjen keskustelujen lisäksi antanut aihetta enemmille laillisuusvalvonnallisille toimenpiteille.

Tiedoksi

Poliisihallitus